

FEKETE KÁROLY

„30 éves a területfejlesztési törvény”

Beszámoló a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség és a MTA RTB Területpolitikai Albizottság közös szervezésében, 2026. január 16-án Siófokon megrendezett konferenciáról

The 30th Anniversary of the Act on Regional Development

Report on a Joint Event Organized by the Balaton Integration and Development Agency and the Regional Policy Subcommittee of the Hungarian Academy of Sciences, 16 January 2026

SZERZŐ:

FEKETE KÁROLY, kutatásvezető, doktorjelölt, Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség (8230 Balatonfüred, Lóczy Lajos u. 62.), ELTE Földtudományi Doktori Iskola, karoly.fekete@balatonregion.hu

AUTHOR:

KÁROLY FEKETE, Head of Research, PhD Candidate, Balaton Integration and Development Agency (8230 Balatonfüred, Lóczy Lajos u. 62.), ELTE Doctoral School of Earth Sciences, karoly.fekete@balatonregion.hu

2021 decemberében, az 1996-ban elfogadott első területfejlesztési törvény 25 éves jubileuma alkalmából került először megrendezésre a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezeteként is működő Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség, valamint az MTA Regionális Tudományok Bizottsága Területpolitikai Albizottság közös szervezésében az immár hagyományosnak mondható téli, balatoni területfejlesztési szakmai találkozó. A 2025-ben tartott rendezvényről tudósító beszámolóban azt írhattuk, hogy a résztvevők száma évről évre növekedni látszik, és ebből érzékelhető, hogy a rendezvényt számon tartja és igényli a területfejlesztők szakmai közössége. Ez a kijelentés nem veszítette érvényét: a 2026-ban ismét Siófokon tartott rendezvényen minden eddiginél nagyobb számban, közel 120-an vettek részt, a meglehetősen zord januári időjárás ellenére.

Mint az a szakmai berkekben ismert, ezen téli konferenciák célja több szinten fogalmazható meg. A szervezők minden évben igyekeznek a területfejlesztés országos léptékben értelmezhető aktuális kérdései köré szervezni a rendezvény tematikáját, ugyanakkor minden évben helyet kap a Balaton térségével kapcsolatos sajátos jelenségek bemutatása is, melyek gyakorta általános tanulságokat is szolgáltatnak, esettanulmányként értelmezhetők a nemzeti területpolitika számára. Az immáron negyedszázada fennálló balatoni ügynökség, kiemelten Molnár Gábor ügyvezető igazgató, valamint a tudományos partnerséget biztosító Területpolitikai Albizottság, elsősorban Faragó László elnök és Szabó Pál titkár szervezőként felvállalta azt a szerepet ezekkel a konferenciákkal, hogy a területfejlesztésben érdekeltek számára megteremt egy olyan fórumot, ahol a résztvevők tabuktól mentesen, oldott légkörben vitathatják meg a szakterület aktuális kérdéseit. A téli balatoni konferenciák sajátossága, hogy mindvégig plenárisan, de a diskurzusnak, vitának helyt és időt adva zajlik, az előadásokat követően kerekasztal-beszélgetéssel vagy felkért hozzászólók gondolatainak megosztásával. Jellemző, hogy a rendezvény egy ponton élénk plenáris eszmecserevé alakul.¹

Ragaszkodva a hagyományainkhoz, idén az első, 1996. évi területfejlesztési törvény elfogadásának harmincadik, jubileumi évfordulójára emlékeztünk azzal a céllal, hogy a visszatekintés és az elmúlt harminc év összegzése mellett a lehetséges víziók és jövőképek is megfogalmazásra kerüljenek a rendezvényen a széles szakmai horizont különböző státuszú szereplői által. Bár némileg visszatetszést is kelthet, hogy egy már formálisan nem létező törvény harmincadik évfordulójára emlékezik egy konferencia, ugyanakkor úgy véltük szervezőként, hogy a 1996. évi területfejlesztési törvény mindmáig egy olyan fundamentuma a szakpolitikának, amely önmagában egy identitásépítő igazodási pontot képez egy folytonosan megújulási és útkeresési kényszerben élő szakterület számára. Schwertner János, a délelőtti szekció zárásaként előadott – ám sajnálatos egészségügyi okok miatt félbeszakadt – hozzászólásában éppen ennek velejét fogalmazta meg: „A törvény különleges szerepét 1996-ban az országgyűlési képviselők is érezték, ezt a jogszabályt egyhangúlag fogadták el, minden politikai oldal a saját sikerének érezte. A területfejlesztési szakmának ezzel új korszaka kezdődött.”

Bóka István, a Balaton Fejlesztési Tanács elnöke, Balatonfüred város polgármestere a köszöntőjében a Balaton Kiemelt Térség elmúlt három évtizedének területfejlesztési mérföldköveire emlékezett vissza. Az érintett három megye közötti együttműködés kezdeteire – mely a Tanács megalakulásának is táptalaja volt – a Balaton mint önálló területfejlesztési térség nemzetközi kapcsolatrendszere kiépülésének kezdeti szakaszára, az önálló NUTS-2 régióvá alakulással kapcsolatos szándékokra és akadályokra, valamint az utóbbi tíz évben a Balaton térségét érintő fejlesztési források bőségére.

A köszöntőt követően a konferencia programjának szerkesztésében egy sajátos területi szűkítő elv érvényesült. Ennek értelmében az előadók és az általuk kifejtett témák az Európai Unió szintjéről az országos léptéken át regionális és helyi ügyek irányába haladtak. A DG Regio részéről Alexander Von Busch online bejelentkezésében arra helyezte a hangsúlyt, hogy a területfejlesztési törvény amellet, hogy nagyban hozzájárult Magyarország sikeres európai uniós integrációjához, példaként szolgált Kelet-Közép-Európa többi országa számára is a területpolitika jogi és intézményi környezetének kialakítása vonatkozásában – és amely példaadó eszmei alapra ma is lehet építeni a magyar területfejlesztésben.

Baráth Etele nyugalmazott miniszter előadásában egy „veterán szemével” mutatta be a 30 éves törvény előzményeit és megalkotásának körülményeit. Előadásának fontos gondolata volt, hogy az 1996. évi XXI. törvény a rendszerváltozással járó politikai, valamint társadalmi-gazdasági transzformáció hosszú évekre elnyúló, és igazán talán ki nem teljesedő, be nem fejeződő folyamatába illeszkedett. Ralf Dahrendorf alapján kifejtette, hogy a politikai rendszer változása hat hónap alatt bár megtörténhet, azonban a társadalmi-kulturális transzformáció három évtized alatt sem ment végbe Magyarországon. A területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény, sok más új, vagy megújuló szakpolitikát megalapozó jogszabály (pl. a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény, a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény) mellett, végeredményben éppen ezt a távlati célt szolgálta volna. A törvény elfogadását megelőző parlamenti vitákra visszaemlékezve kiemelte a nyílt, átlátható szakpolitikai diskurzusok, és az együttműködő döntéshozatal jelentőségét a kulturális átalakulás tekintetében, és azt is, hogy a nyilvánosság minél szélesebb körű bevonására, a transzparens döntéshozatalra napjainkban a digitalizáció kiváló feltételeket biztosít, amit célszerű volna megfelelően alkalmazni.

A konferenciát megtisztelte jelenlétével Navracsics Tibor közigazgatási és területfejlesztési miniszter is. „Tanulságok és jövőkép – a területfejlesztési elmúlt és következő harminc éve” című előadásában az egy főre jutó GDP és települési gazdasági erő, a járási fejlettségi mutatók, a vándorlási egyenleg területi elrendeződésével illusztrálta az elmúlt évtizedek területi folyamatait. Mint azt már több korábbi, a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium szakpolitikai programját bemutató előadásban megismerhettük, jövőkép felvázolása gyanánt a miniszter részletesen ismertette a funkcionális várostérségekre és együtt kezelendő térségekre épülő térszerkezettel kapcsolatos elképzeléseit. Elmondása alapján ez az újszerű, ám bibói elvek alkalmazását sem nélkülöző területfejlesztési térszervezés akkor valósulhat meg, ha a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium felhatalmazást kap egy újabb kormányzati ciklusban is.

Mayer Gábor az Északnyugat-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztésért felelős kormánybiztosa és a Pannon Egyetem PhD-hallgatója egy az elméleti alapokat differenciáltan kifejtő előadásban folytatta a miniszter által már bevezetett funkcionális alapokon szerveződő térségek témáját. Az előadó három fő, a tértudományokban releváns aktuális kihívást azonosított az előadásában, ami összefoglalható a települések térbeli és funkcionális viszonyrendszerének hiányos ismeretében, és ebből is következően a szakpolitika differenciálatlan, e valós viszonyrendszereket figyelmen kívül hagyó beavatkozási logikájában. Komplex vonzottsági mutató alapján 151 funkcionális várostérség lehatárolását tartalmazta az előadás, mely rámutatott arra, hogy a 2020-as évekre kialakult lakossági térsúlyok, a szolgáltatási központok valós, jelenkori elhelyezkedése nem fedik egymást a szin-

tén mobilitási és vonzáskörzeti logika alapján kialakított járásokkal, ezért a közigazgatási és a területfejlesztési alsó-középszint területi lehatárolásainak korrekciójára lehet szükség.

Az elhangzott előadásokra az 1996. évi XXI. törvény megalkotásában aktívan részt vett szakértők, Faragó László, Szaló Péter és Schwertner János reflektáltak, részben visszatekintve, de részben ajánlásokat, javaslatokat is megfogalmazva a jövő generációi számára.

A délutáni programban Hanusi Péter, Mátészalka polgármestere, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének elnöke kezdte az előadások sorát, a települési önkormányzatok fejlesztéspolitikai mozgásteréről szólva. Az intézményi, jogszabályi és pénzügyi mozgáster mellett kiemelte azokat a települések számára releváns korlátokat és kockázatokat, melyekkel egy-egy önkormányzat a fejlesztési folyamat során prognosztizálható módon szembenézhet. A települési önkormányzatok körében a pénzügyi és intézményi kapacitás kapcsán jelentkeznek kockázatok a fejlesztési folyamatban – különösen a fenntartási szakaszban. Az előadás záró gondolata szorosan köthető a délelőtti programrészen elhangzottakhoz, miszerint a települések fejlesztéspolitikai mozgásterére nem magától értetődő adottság, hanem menedzselhető kihívás. A menedzselés eszközeinek a jó minőségű adatok, a partnerség és a jó minőségű tervezés, előkészítési munka tekinthető.

Józsa Viktória az egyedi kormánydöntéseken alapuló támogatások területfejlesztési jelentőségét mutatta be egy korábbi tanulmánya alapján. Az előadás tematikájának lényeges kérdése, hogy az egyedi kormánydöntések támogatási rendszere képes-e hatékonyan hozzájárulni a területi egyenlőtlenségek csökkentéséhez? Fő következtetése szerint az egyedi kormánydöntések rendszere „területileg nem vak” és a szabályozási, jogosultsági kondíciók, regionális támogatási térképek mellett, a beszállítók relokalizációja, vagy a helyi beszállítói rendszer fejlesztése révén a területi preferencia megjelenik a támogatási struktúrában. Ugyanakkor a területi célok és hatások elsősorban a 2015–2019 közötti időszakban érvényesültek igazán hatékonyan.

E sorok írója arra kereste a választ előadásában, hogy van-e új a Nap alatt a Balatonnal kapcsolatos területfejlesztési kihívásokra tekintve? A prezentációban alapvetően amellet sorakoztak fel érvek, hogy alapvetően nincs új a Nap alatt, a Balatonnal kapcsolatos területfejlesztési kihívások természete és típusai nagymértékben megfeleltethetők azoknak a kihívásoknak, amelyekkel több évtizedes távlatban küzd a tó és a körülötte elterülő funkcionális régió. Ugyanakkor az egymásra rakodó, halmozódó kihívások és konfliktusok leszűkítették a területpolitika beavatkozási mozgásterét, és további kockázat a térségi versenyképességét meghatározó tényezők (pl. tóban tárolt víz minősége és mennyisége) hosszútávú fenntarthatóságának kérdése.

Berki Bálint, Balatonalmádi város főépítésze a fejlesztés és a fejlődés kapcsolatára, fizikai megnyilvánulásaira, és részben azok ellentmondásaira mutatott rá előadásában a Balaton térsége példáján keresztül. Az alapvetően építészeti és esztétikai szempontokat felvonultató prezentációban a jelenkori fejlődési folyamat terek, tájak építészeti arculatát uniformizáló jellegre mutatott rá az előadó, ami ugyanúgy tetten érhető például francia, skandináv vagy izraeli esettanulmányok vizsgálata során, mint a balatoni települési arculatok manapság zajló változása kapcsán. Thomas Heatherwick építészről származó gondolat szerint az unalmas építészet az intellektust éhezeti – vagyis adott tájra jellemző formák, anyagok, színek használata és megjelenítése nem csupán tájésztétikai, hanem alapvetően kulturális és intellektuális kérdés is.

A konferenciát egy kerekasztal-beszélgetés zárta volna, azonban a program elhúzóda-
sa miatt a szervezők végül hozzászólásokra adtak lehetőséget a felkért résztvevők számára.
Németh Nándor, Oláh Miklós, Rácz Szilárd és Szabó Pál hozzászólásaikban kifejtették sze-
mélyes területfejlesztői motivációik gyökerét, de múltra való visszatekintés mellett a jövő
kérdéseire is kitértek mindannyian. Oláh Miklós a hazai területfejlesztői szakma szellemi
kontinuitása megőrzésének szükségességét emelte ki, míg Németh Nándor arra hívta fel a
figyelmet, hogy a területfejlesztő munkához a vízió mellett problémaérzékenység is szüksé-
ges, és a problémaérzékenység szükségszerűen magában hordozza az innovációs szemléletet,
a jövőbe tekintést is. A jövőre gondolva ugyanakkor kifejtette, hogy a szakpolitikában részt-
vevők felelőssége és feladata, hogy a valós, előre nehezen látható, és sokszor komfortzónán-
kon kívül elhelyezkedő területi kihívásokat előre jelezzék, és azokat a döntéshozók számára
érthetővé tegyék.

Az egész napos konferencia 2026-ban is azzal a záró üzenettel ért véget, hogy a követke-
ző évben, években is szükség van a téli balatoni konferenciákra, hiszen e fórum a szakterület
kihívásainak nyílt, plenáris megtárgyalására ad lehetőséget, ezáltal pedig az együttműkö-
dés, közös gondolkodás, végső soron pedig a területfejlesztő szakma identitásának (vissza)
építéséhez járul hozzá a maga eszközeivel.

JEGYZETEK

- 1 A konferencián elhangzott előadások elérhetők az alábbi oldalon: <https://www.balatonregion.hu/hu/esemeny/2026-evi-balatoni-teruletfejlesztesi-konferencia>

•
Fábíán László: Visszanézve a partról